

HILVERSUMS HISTORIE

DR. PIETER WILLEM DE LANGE, 100 JAAR (SLOT)

door

Jan Lamme

De honderdste verjaardag van de grote animator van de lokale geschiedenis, Pieter Willem de Lange, was voor de redactie van Eigen Perk aanleiding om nu eens niet de Hilversumse geschiedenis maar zijn geschiedenis onder de loep te nemen.

In de vorige afleveringen beschreven we de jeugd en studietijd alsmede de periode van zijn werkzame leven bij het Centraal Bureau voor de Statistiek. Zijn pensionering markeerde een opvallende verandering in zijn leefpatroon. Hieronder volgt de beschrijving van de laatste en zeker voor de buitenwacht boeiendste periode die zich bijna geheel in Hilversum afspeelde. Een periode ook waarin hij als mens het meest tot zijn recht is gekomen en ook grote waardering ondervond. In grove lijnen de ontwikkeling van laatbloeiër Dr. Pieter Willem de Lange, van statisticus tot lokaal-historicus.

De rode draad van de Tomatenstraat

In 1950 verwisselde het echtpaar De Lange de kamers in het huis van de familie Fetter voor kamers in de Tomatenstraat in Den Haag. Daar woonden ze tot 1954. Beiden bleven zeer actief voor de Partij van de Arbeid. Hun politieke activiteit is duidelijk geïnspireerd door het na-oorlogse elan dat als doel had een betere samenleving op te bouwen. Het was de tijd van de 'wijkgedachte'. (Elke buurt moest daarbij een soort doorsnee zijn van de totale samenleving. Mensen van verschillende achtergrond moesten met elkaar kunnen samenwerken en -wonen. Het lot van de arbeiders moest worden verbeterd. In Rotterdam werd zelfs een wijk (Veenzicht) volgens deze inzichten gebouwd. JL)

De Lange leidde een zogenaamde 'Fakkeldragersclub' die huiskamerbijeenkomsten hield voor kleine groepen mensen van verschillende achtergrond. Die bevorderden heel sterk de sociale contacten van buurtbewoners. Het werk gaf grote voldoening. Voor het eerst merkte hij, dat hij voor mensen iets betekende. Een ervaring die hij in de periode bij het CBS nooit had gehad.

Ook mevrouw De Lange kijkt met voldoening op die periode

terug. Ze werd bestuurslid van een vrouwengroep in haar buurt. Ze verzorgde zelf een groot aantal lezingen over zeer uiteenlopende onderwerpen die ze dan ook in alle 12 de vrouwenafdelingen in Den Haag hield.

Uit die tijd dateren ook contacten met het Volkshogeschoolwerk. De Lange deed onder meer een veertiendaagse algemene cursus genealogie, maar hij was zelf ook al bezig met genealogisch onderzoek. De eerste aanzet voor zijn historisch werk, naar later bleek.

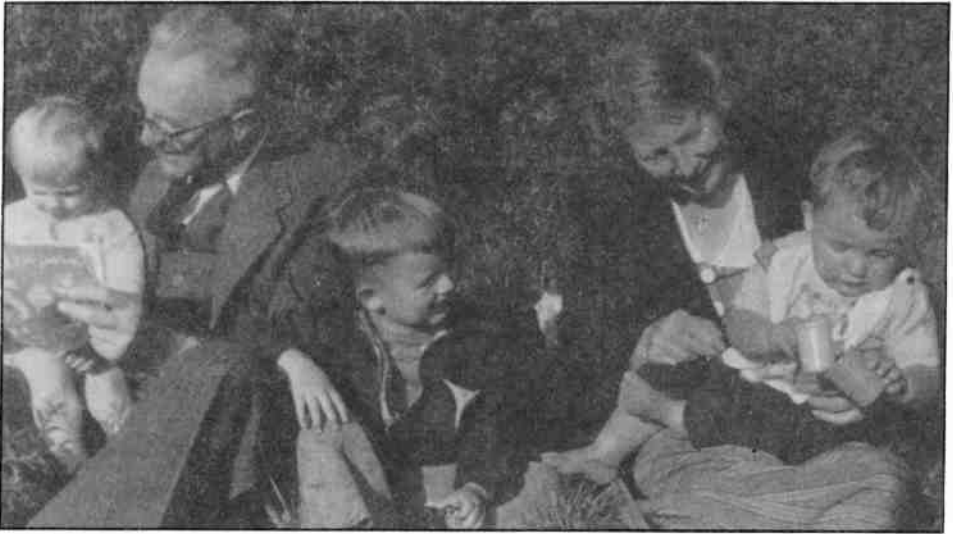
Naar Hilversum

Al eerder waren pogingen ondernomen om een eigen huis te vinden. Maar dat werd niets. Toen bracht de schoonzoon de gedachte te berde om het eens in het Gooi of op de Utrechtse Heuvelrug te proberen. Men ontdekte het huis aan de Loosdrechtseweg dat te koop stond. Met de erfenis van ouderszijde werd het huis gekocht en samen met de familie Engels (de schoonouders van dochter Anneke) betrokken. De heer Engels heeft rond 1960 nog in de Gemeenteraad gezeten voor de P.v.d.A., maar hij en zijn vrouw zijn inmiddels overleden.

Ook in Hilversum bleef het echtpaar De Lange politiek

Het echtpaar De Lange samen met de heer en mevrouw Engels (rechts) en een vriendin voor hun huis aan de Loosdrechtseweg.

De heer en mevrouw De Lange samen met enkele van hun kleinkinderen rond 1955.

actief. Het was tevens een ideale manier om in de gemeenschap snel thuis te raken. Op verzoek probeerde hij nog een Fakkeldragersclub te starten, maar dat lukte niet best. De sociale verhoudingen waren in Hilversum heel anders dan in Den Haag. Daarvan was hij onvoldoende op de hoogte. Wel verzorgde hij enige tijd een contributiewijk. Mevrouw werd secretaresse voor de vrouwengroep en haalde contributie op voor volksontwikkeling. Beiden hebben ze goede herinneringen aan de wekelijkse bijeenkomsten in Ons Gebouw die geleid werden door de heer Rogge. Grote waardering voor deze man die door De Lange nog steeds als zijn geestelijk leider wordt gezien. De politieke activiteit nam gaandeweg af, maar werd abrupt afgebroken met de opkomst van Nieuw Links in de P.v.d.A.

Via genealogie naar geschiedenis

De geschiedenisactiviteit met betrekking tot het Gooi van de heer De Lange begon naar zijn zeggen op de dag nadat hij in 1954 Hilversum binnenkwam. De boel was nog niet uitgepakt toen hij naar de bibliotheek ging aan de 's-Gravelandseweg. Om zich hier snel thuis te kunnen voelen wilde hij zich oriënteren op de plaatselijke geschiedenis. Tot dan had hij nooit iets met Hilversum te maken gehad, hij kende de plaats niet.

Zijn eerste activiteit hier ging overigens door op de genealogische belangstelling die hij in Den Haag ad had gedemonstreerd. Via een onderzoek naar zijn voorouders in

Medemblik, kwam hij terecht bij een interessante vorm van bestuursverkiezing in de bloeitijd van dit Zuiderzeestadje. Dat leidde tot zijn eerste historische publicatie (die overigens pas in 1972 verscheen in Hollandse Studiën). Toch was dat de eerste stap naar de plaatselijke historie.

De confrontatie met het werk van De Vrankrijker, zowel in woord als geschrift, inspireerde hem om door te gaan. De lijst met namen van de Erfgooiers van 1708 was aanleiding tot een onderzoek naar hun voornamen in de veel oudere registers van de koptienden. Een studie die weinig opleverde. Later heeft een onderzoek naar achternamen meer opgeleverd, maar door teruglopend gezichtsvermogen ziet De Lange geen kans meer hierover nog te publiceren. Wel verscheen nog onlangs in Gens Nostra een publicatie over dit onderwerp, toegespitst op de genealogie.

Werkgroep Gooise geschiedenis

Vanuit de genealogische vereniging afdeling Gooi en Eemland, was een historische werkgroep gevormd, waar De Lange mee in contact kwam. Dat leidde tot zoals hij zegt "fijne relaties". Daarbij worden namen genoemd van Renou, Pos, Middag, Boekschoten, Smorenberg, Schipper, Voogsheer, Van der Horst en later ook Hoogland.

De toenmalige directeur van het Goois Museum, de voorganger van Zijlstra, vroeg de werkgroep om een advies over een collectie paperassen afkomstig van notaris Albertus Perk (1795-1880), die door kleinzoon Karel aan dat museum was gelegateerd. Het betrof hier de zogenaamde 'tweede collectie Perk'.

De club zette zich aan het onderzoek. Maar dat gebeurde nogal onsystematisch. Bovendien verliep de groep. Toen kwam Zijlstra als nieuwe directeur van het Goois Museum en herhaalde de vraag. Nu bleek De Lange de enige te zijn die er tijd in kon steken. En dat gebeurde. Hoewel hij zich aanvankelijk op historisch gebied 'een broekje' voelde ondanks zijn 70 jaar, ging hij aan de slag. Met waardering spreekt hij over de hulp van zijn clubgenoten en in het bijzonder die van de heer Renou en over de methodologische steun van Mr. Groesbeek van het Rijksarchief te Haarlem.

De inhoud van de tweede collectie Perk werd geordend en toegankelijk gemaakt. Daarbij moest De Lange eerst veel tijd besteden aan het leren lezen van het oude schrift. Het allerbelangrijkste van deze collectie zijn wel de 'bosbrieven' van 1364 en 1421, die als verloren werden beschouwd, maar die nu boven water kwamen. Smorenberg had hierop al eens de aandacht gevestigd, maar De Lange wijdde er in 1964 een artikeltje aan. De brieven bevatten regels voor het

Grote waardering van De Lange voor de steun die hij in het begin van zijn historische arbeid kreeg van de heer Renou.

De foto is overigens van de ledenavond in De Vaart op 25 maart 1987.

gebruik van het Gooise Bos.

Achteraf gezien was er wel enige belangstelling in Hilversum voor de plaatselijke en regionale historie. Maar de tijd was "rijp voor organisatie. En daarin ben ik de stuwende kracht geweest" zegt De Lange nu eenvoudig.

Een aparte werkmethode

Het werk dat hierna volgde werd bepaald door zijn ervaring als mathematisch-statisticus. Min of meer opvallende feiten werden daarbij verzameld en gerangschikt in de hoop daar nieuwe conclusies uit te kunnen trekken. Vaak tijdrovend werk, dat lang niet altijd het beoogde effect sorteerde. Maar met taaie volharding ging hij door ook al brachten zijn werkwijze, zijn ideeën en conclusies hem soms in conflict met bewegingen van de beroeps-historici. Hoewel De Lange een aimabel man is, heeft men hem in zijn polemieken leren kennen als iemand die voor zijn principes stond en daar ook rond voor uitkwam.

Zo heeft hij lang moeten vechten om een andere kijk op de geschiedenis van Hilversum ingang te doen vinden.

Hilversum onderbelicht in de Gooise geschiedenis

Het bleek moeilijk te zijn om een vastgeroest beeld te doorbreken als zou Hilversum tot de spoorwegaanleg van 1874 niets hebben betekend. Uit een veelheid van gegevens die hij verzamelde en die, zo stelt hij, "op zich weer herontdekt moeten worden", kwam hij gaandeweg tot andere inzichten. Op grond van nauwkeurige studies van huizencohieren en

andere bronnen kwam hij tot de verrassende conclusie dat Hilversum al in de 18e eeuw tot aan de Franse tijd een bloeiperiode doormaakte en het beeld te zien geeft van een vroeg-kapitalistische samenleving. Ondanks de brand van 1766, die natuurlijk een catastrofe voor de gemeenschap was, blijkt Hilversum toen al het economisch centrum van het Gooi te zijn geworden. De feiten tonen aan dat er omstreeks 1800 in de omliggende plaatsen tot Naarden, Amersfoort en Weesp voor Hilversum werd gewerkt. Met belastinggegevens wordt dit beeld nog versterkt.

Daarmee werden opvattingen zoals die in de standaardstudie over het Gooi van Enklaar en De Vrankrijker alsmede in het Gedenkboek Hilversum 1424-1924 voorkomen gecorrigeerd. Ondanks zijn grote waardering voor De Vrankrijker die veel heeft gedaan om mensen voor de Gooise geschiedenis te interesseren, meent De Lange dat deze en zijn leraar Enklaar te weinig oog hebben gehad voor de sociaal-economische geschiedenis terwijl, naar zijn zeggen, een meer mathematische materiaalverwerking nuttig had kunnen zijn. Als voorbeeld noemt hij de koptienden-registers die door De Vrankrijker wel werden vermeld, maar waarbij hij aan de inhoud voorbij ging. Zoiets werkte De Lange dan uit.

Nader doorgevraagd over zijn relatie met De Vrankrijker moet het De Lange van het hart dat het hem spijt dat deze zich niet altijd even geïnteresseerd toonde in het resultaat van zijn werk. "Bij gelegenheid van redactiebijeenkomsten van TVE kreeg ik weleens suggesties die nuttig waren, maar verder hebben we niet veel contact gehad." Op de vraag of dit geringe contact behalve met verschil in methodische aanpak ook door verschil in karakter werd bepaald, kan De Lange geen antwoord geven. Wel zegt hij lachend: "we waren beide niet kleverig."

*Geen 'kleverige' verhouding
maar toech een hartelijke ge-
lukwens voor de 100-jarige
van Dr. De Vrankrijker.
(foto: 25 maart 1987)*

Het is ondoenlijk in dit verband alle studies van De Lange te behandelen. De lezer wordt daarvoor verwezen naar de bibliografie achter dit artikel. Wel staan we nog even stil bij enkele belangrijke momenten.

Met anderen (Post en Renou worden weer genoemd alsmede de enthousiaste jonge onderwijzer Out) was De Lange betrokken bij de oprichting van de stichting 'Tussen Vecht en Eem'. Die vond plaats in de zomer van 1969 toen de vereniging 'Vrienden van het Goois museum' overbodig werd met het onderbrengen van zijn bezit bij de gemeente Hilversum. Het was geen voorspoedige geboorte. Met de vertegenwoordigers van de verschillende plaatsen is vaak en lang vergaderd over de statuten, waar later niemand naar omkeek. Dat gebeurde overigens nog in een goede sfeer. Maar toen de organisatie begon te draaien ontstonden al spoedig ernstige persoonlijke meningsverschillen. Om de sfeer niet verder te bederven heeft De Lange zich teruggetrokken. Nog voor de oprichting een feit was verscheen het eerste nummer van het tijdschrift 'Tussen Vecht en Eem', dat hij praktisch alleen redigeerde. Daarna werd er een redactie gevormd onder leiding van De Vrankrijker, waarvan hij nog geruime tijd deel uitmaakte.

Ondanks alle beginproblemen werd de stichting TVE een feit, een gebeurtenis die op 22 mei 1970 werd bevestigd in de Burgerzaal van het Stadhuis van Naarden. De stichting heeft belangrijk werk gedaan. Zo werd de oprichting van historische kringen in het Gooi gestimuleerd. De eerste was Loosdrecht (1971) en nadat andere gemeenten voor waren gegaan uiteindelijk ook Hilversum in 1976. Het behoeft geen betoog dat ook bij die gebeurtenis De Lange's naam weer opduikt.

Oprichting van 'Albertus Perk'

In de historische werkgroep die was voortgekomen uit de genealogische vereniging werd een door de gemeente gesteund plan besproken om rond de Jonge Graaf van Buuren een historisch centrum te vormen. Deze werkgroep - bestaande uit 10 à 12 leden, die informeel bij elkaar aan huis bijeen kwamen - vond dit een hoogsternstige zaak en heeft aan de bespreking ervan enkele bijeenkomsten gewijd. Zij lanceerde daarop een tegenplan met het advies meer nadruk te leggen op de Kerkbrink en de directe omgeving. De reactie hierop van ambtelijke zijde was hoogstbevredigend. En mede daardoor ontstond het idee dat er een historische vereniging moest komen, die met gezag weerwerk zou kunnen leveren. Uit een opgetekende toespraak van S. Pos bij het

Niet lang na de oprichting van de Hilversumse Historische Kring vierde het echtpaar De Lange zijn 60-jarig huwelijksfeest (oktober 1977).

afscheid van De Lange als bestuurslid van AP blijkt opnieuw dat het zijn initiatief was om de werkgroep nieuw leven in te blazen en om te vormen tot onze huidige historische kring (in E.P. 2/1982).

Met de ervaring bij TVE in het achterhoofd werd het maken van statuten heel wat eenvoudiger gedaan. De statuten van de Loosdrechtse Historische vereniging werden als voorbeeld genomen en nu was de zaak in een kwartiertje rond, weet De Lange nog.

Van een vroege bijeenkomst in die tijd herinnert hij zich een lezing die door Hugo Meijer zou worden gehouden in de kamer van de heer Zijlstra in De Vaart. Het was een lezing met dia's over Loosdrecht. De stroom Loosdrechters die op de lezing afkwamen maakte het nodig naar de museumzaal uit te wijken. "Op slag zaten we met 30 mensen en toen begrepen we dat er meer mogelijk was". Er kwam een mededelingenblad en het aantal leden liep snel op.

De Lange bleef bestuurslid tot 1982.

Activist voor de historische zaak

Het waren niet alleen de beroepshistorici die mogelijk door

De Lange op een andere kijk ten aanzien van Hilversums verleden moesten worden gebracht. Ook binnen het Hilversumse gemeentebestuur en het ambtelijk apparaat heersten opvattingen over het ontbreken van een echte plaatselijke historie. Vanuit die optiek was het niet zo verwonderlijk dat er onzorgvuldig werd omgesprongen met het weinige waardevolle dat Hilversum uit het verleden nog rest.

Hoe groot zijn invloed is geweest is moeilijk vast te stellen, maar er lijkt een verandering in opvatting te zijn gekomen. Ziet De Lange die uitwerking in het Monumentenbeleid? "Totaal niet" meent hij "Ik verwijs maar naar de treurige gang van zaken bij het behoud van belangrijke historische panden als het fabrikieurshuis van Fokker, het station, de villa Corvin, de Zwitserse villa aan de Kruislaan en een deel van het pand Groest 104. De Monumentencommissie heeft daar tot dusver niets aan kunnen veranderen".

Ook het fraaie architectuurrapport, dat in 1983 aan de gemeenteraad werd aangeboden als start van een nieuw monumentenbeleid is voor De Lange ronduit teleurstellend geweest. Hij meent dat in dit rapport veel te veel de nadruk is komen te liggen op architectonische maatstaven van gebouwen die na 1874 zijn gebouwd. De bewoningsgeschiedenis van voor die tijd achtte hij dermate onderbelicht, dat hij een pamfletachtige aanvulling schreef, die door AP in druk werd uitgebracht.

Samenvattend concludeert hij, dat er geen monumentenbe-

De boog was niet altijd gespannen. Tijd voor een boottochtje over de Vecht (zomer 1982).

leid in Hilversum is en hij ziet het ook niet zo snel komen.

Pieter Willem de Lange 1887-1987

Uit de ongetwijfeld onvolledige weergave van wat de heer De Lange in zijn honderdjarig bestaan heeft gedaan kan toch met enig voorbehoud de conclusie worden getrokken dat zijn Hilversumse periode de beste was en misschien ook wel maatschappelijk het meest relevant. Een laatbloeier die het bewijs leverde dat een 'bejaarde' door inzet heel lang de geestelijke en lichamelijke teruggang kan weerstaan. Dat dat hem (en zijn vrouw) zo goed is gelukt is uitzonderlijk. Dat de wijze waarop hij dat deed tot de dag van vandaag zoveel waardering oplevert is uniek.

De vermelding van zijn naam in het Gulden Boek van de gemeente Hilversum en het erelidmaatschap van onze vereniging drukken die waardering nog maar heel onvolkomen uit.

Het is moeilijk om een honderdjarige een lang leven toe te wensen. Daarom de wens dat velen het voorbeeld van Pieter Willem de Lange mogen volgen en door willen gaan op de door hem ingeslagen weg om op die manier ook in de toekomst het verleden levend te houden.

De vader van mevrouw De Lange, Dr. Kuiper, nam in 1929 afscheid als geneesheer-directeur van het Wilhelminagasthuis te Amsterdam. Ter ere van hem werd op het terrein van dat ziekenhuis een bank met plaquette opgesteld. Het monument verhuisde enkele jaren geleden naar het AMC (foto: 1984).

BIBLIOGRAFIE P.W. DE LANGE

samengesteld door J.E. Lamme

De inwerking van natriummethylaat op enige p-chloorbenzolderivaten, academisch proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor in de scheikunde aan de Universiteit van Amsterdam op 10 juli 1917.

Medemblicker magistraten 1572-1699, in Gens Nostra, jrg. 16 (1961), nr. 3, p. 59. Correcties p. 341.

Twee Alkmaarse huizen en hun bewoners in de 17e en het begin der 18e eeuw, in De Nederlandsche Leeuw, jrg. 80 (1963), nr. 8/9, kol. 284.

Verloren gewaad en teruggevonden. Over twee oude Gooise bosbrieven en nog wat, Meded. v.h. Museum voor het Gooi en omstr., jrg. 8 (1963/64), p. 26.

Klaas Tiglerleen. De verwantschap tussen Klaas Tigler (1724-1811) en zijn erfgenamen, in Jierboek fan it genealogysk Wurkforbân (1965), p. 47.

Het geslacht Keers (Hilversum), met medewerking van A. Keers in Gens Nostra, jrg. 21 (1966), p. 82, 186, 265.

De ontwikkeling van het gebruik van 'toenamen' in het Gooi. Een greep uit een Gooische namenschat. Meded. Naamkunde, jrg. 43 (1967), nr. 1-2, p. 86.

De kohieren van de personele quotisatie in Holland van 1742, in Contactblad 1 (1968), p. 56.

Alkmaarders en hun huizen. Het kohier van de personele quotisatie van 1742 (1744), in Gens Nostra, jrg. 25 (1970), nr. 4-5, p. 146.

Achtergronden en structuren, in TVE jrg. 1 (1970/71), nr. 1, p. 6.

Het Goois Museum herleeft? Neen geheel vernieuwd, in TVE, jrg. 1 (1970/71) nr. 2, p. 28.

Oude wegen in en om het Gooi, 1 + 2 in TVE, jrg. 1 (1970/71) nr. 1, p. 31 en nr. 5, p. 86.

Amsterdam en het Gooi in de geschiedenis (over het belang van A'dams archief), in TVE, jrg. 1 (1970/71), nr. 3, p. 57.

Wist U, in TVE, jrg. 1 (1970/71) nr. 4, p. 78.

De toren en huizinge van Hilversum, in TVE, jrg. 1 (1970/71), nr. 4, p. 83.

Onze archieven, in TVE, jrg. 1 (1970/71) nr. 6, p. 108.

Waarnemingen in de bouwput van Hilvertshof, in TVE, jrg. 1 (1970/71), nr. 9, p. 171.

De Icarusvlucht van 2 Hilversummers (gebr. Spijker), boekbespreking in TVE, jrg. 1 (1970/71), nr. 11, p. 221.

Kwartierstaat van gebroeders Spijker (samen met H. Groot) in TVE, jrg. 1 (1970/71), p. 223.

Het geestelijk erfdeel van de erfgooiers, in TVE, jrg. 1 (1970/71) nr. 12, p. 237.

De ergooiersnamenlijst van 1708, in TVE, jrg. 1 (1970/71), nr. 12, p. 249.

Een prent herkend!, in TVE, jrg. 2 (1972), nr. 4, p. 47.

Enkele archivalia inzake Loosdrecht, in TVE, jrg. 2 (1972), nr. 4, p. 55.

Een belangrijke bron voor het opsporen van Gooise voorouders, in TVE, jrg. 2 (1972), nr. 8, p. 105.

De uitmoording van Naarden, in TVE, jrg. 2 (1972), nr. 10, p. 135.

De ontwikkeling van een oligarchische regeringsvorm in een Westfriese stad. Medemblick 1289-1699, in Hollandse Studiën 3 (1972), p. 119.

Naarden in 1572 (toelichting op de illustraties) m.m.v. B.G.J. Elias, in TVE, jrg. 3 (1973), nr. 2, p. 24.

Over vergelijkbaarheid van oude kaarten, in TVE, jrg. 3 (1973), nr. 2, p. 26.

Serie artikelen over 's-Graveland (samen met B. Goedemans, O.L. van der Aa en J. Daams, in TVE, jrg. 3 (1973), p. 29 en 62 met ill.

Het Ankeveense Pad, in TVE, jrg. 3 (1973), nr. 2, p. 35.

Een 's-Gravelands-Hilversumse romance, in TVE, jrg. 3 (1973), nr. 3, p. 45.

Hilversum 1424-1874-1974, in TVE, jrg. 3 (1973), nr. 5, p. 105 en nr. 6, p. 133.

De beroepsstructuur in 1811 van de volwassen mannelijke bevolking van Hilversum en enkele naburige gemeenten, in Holland, jrg. 6 (1974), nr. 5, p. 202.

Hilversums oude kerktoeren weer in ere hersteld, in TVE, jrg. 4 (1974), nr. 2, p. 45 en p. 51.

Een stuk Hilversumse geschiedenis, gespiegeld in de levensbeschrijvingen van enige leden van het veerschippersgeslacht Perk, in TVE, jrg. 4 (1974), nr. 2, p. 51.

Hilversumse geschiedenis in vogelvlucht, in TVE, jrg. 6 (1976), nr. 1, p. 1, verslag voordracht 15/10/1975.

Nog eens Hilversums geschiedenis in vogelvlucht in TVE, jrg. 6 (1976), p. 131.

Hilversums' geschiedenis in vogelvlucht, serie in Gooi- en Eembode 1977, 10/3, 17/3, 24/3, 31/3, 7/4, 21/4.

Naar een centrale historische vereniging voor het Gooi en omstreken, in TVE, jrg. 7 (1977), nr. 1, p. 14.

Inleiding tot de besprekingen van 20/11/1969, in TVE, jrg. 7 (1977), nr. 1, p. 19.

Het voorgeslacht van de 'Alkmaarse' De Lange's, in Nederland, jrg. 94, 1977, p. 315.

Naar de centrale historische vereniging voor het Gooi en omstreken, in TVE, jrg. 7 (1977), nr. 1, p. 14.

Hilversums eerste notaris, in TVE, jrg. 7 (1977), nr. 4, p. 99.

Dankwoord bij opname in het Gulden Boek van de gemeente Hilversum, in Mededelingen van 'Albertus Perk', nr. 2, april 1977.

Hilversummers uit vroeger eeuwen, in TVE, jrg. 8 (1978), nr. 2, p. 49.

Schets van een 'stedenbouwkundige' geschiedenis van Hilversum omstreeks 1900, in Mededelingen 'Albertus Perk', nr. 4, jan. 1978, p. 10.

Hilversums Monumentenbeleid I - Historie wordt hier altijd als stiefkind behandeld in Hik, 9/2/1979, nr. 162.

Hilversums Monumentenbeleid II - Begrip bloeiperiode is maar van zeer betrekkelijk belang, in Hik, nr. 163, 16/2/1979.

Hilversums Monumentenbeleid III - Leer eerst verleden kennen en dan wat te bewaren valt, in Hik, nr. 164, 23/2/1979.

De Jonge Graaf van Buren; een pijnlijk misverstand opgehelderd, publicatie nr. 1 van H'sumse Hist. Kring 'Albertus Perk', 1979.

Tien Hilversumse hoogstaangeslagenen in 1809. Een reeks portretten, in TVE, jrg. 9 (1979), nr. 1, p. 22.

Hilversum voor ruim 100 jaar. Het werk van Dr. Van Hengel nader bekeken, in TVE, jrg. 10 (1980), nr. 2, p. 154.

Een en ander over Albertus Perk (1795 - 1880). Albertus Perk, een Hilversummer van lande-

lijk niveau; zijn achtergronden, leven en werken en karakter. Uitg. Hilv. Hist. Kring t.g.v. 1e lustrumviering en herdenkingstentoonstelling 'Albertus Perk en zijn tijd' 1980.

Voor Hilversums spoorwegaansluiting, in Hik, febr. 1981.

Het stationsgebouw historisch gezien. Nieuw station tast karakter van ons dorp aan, in Hik, 3 april 1981.

Oude Hilversumse huizen omstreeks 1850, in TVE, jrg. 11 (1981), nr. 4, p. 238.

Rondom de spoorwegaansluiting van 1874 uit 'Levensherinneringen van R.W.J.C. van der Wall Bake (1843 - 1910), en over zijn familielevens in het huis Heidepark te Hilversum. In: Eigen Perk (EP), 2e jrg. no. 1 en 2 (1982). p. 59.

Iets over de oudste geschiedenis van het Gooi tot ca. 1400. Waarheid en verzinsel, in TVE, jrg. 12 (1982), nr. 3, p. 212.

Vier eeuwen huizen en woningen in Hilversum in EP, 2e jrg (1982), no. 4, p. 13.

Cornelis Boekschoten (1906 - 1978) een laat in memoriam en nog wat, in EP, 3e jrg (1983), no. 1, p. 18.

Schets van de geschiedenis van Hilversum van ca. 1750 tot ca. 1874, een aanvulling op de geschiedschrijving in het Architectuurrapport van de gemeente Hilversum, 1983. In EP, 3e jrg (1983), no. 2, p. 14. Tevens als publ. nr. 5 uitgegeven door 'Albertus Perk'.

Wanneer wordt Hilversum bestuurlijk eens volwassen? In Hik, nr. 357, 17/6/1983.

Oude landbouwgronden in het Gooi, in TVE/VVG, jrg. 1 (1983), nr. 4, p. 280.

Iets over de oudste geschiedenis van het Gooi tot ca. 1400. TVE, jrg. 12 (1982), p. 212. en Waarheid en verzinsels, de correcties in TVE (1983), p. 77.

De geschiedenis van het Gooi en zijn Erfgooiers, in Eigen Perk 4e jrg. (1984), nr. 3, p. 16.

Wat hapert er toch aan Hilversums Historie? I, in Eigen Perk, 4e jrg (1984), nr. 4, pag. 11.

Toen het Gooi nog klein was, een protohistorische bijdragen tot de nederzettingsgeschiedenis, in TVE/VVG, jrg. 3 (1985), nr. 1, p. 3, krt.

De oorkonde van 1085. Onderwerp van een betreuenswaardig misverstand, in TVE/VVG, jrg. 3 (1985), nr. 4, p. 286.

Hilversums Historie nader bekeken 1 (over Kerkbrink), in EP, 5e jrg., no. 1, maart 1985, p. 14.

Hilversums Historie nader bekeken 2, 3 (over groenlanden, meent en toestand rond 1500), in EP, 5e jrg., no. 3 en 4, dec. 1985, p. 14.

Hilversums Historie nader bekeken 4 (over de woontoren), in EP 6e jrg., no. 1, maart 1986, p. 18.

Hilversums Historie nader bekeken 5 (het tijdperk 1500 tot 1670 (1)), in EP, jrg. 6 (1986), nr. 2, p. 46.

Een Leeuwardense in Alkmaar: Cornelia Hendrika de Lange - Tigler Wijbrandt, in Oud-Alkmaar (1925), jrg. 10 (1986), nr. 2, p. 795.

Ondergedoken geslachtsnamen, in Gens Nostra, jrg. XLI (1986), p. 341.

Hilversums Historie nader bekeken 6 (ca. 1650 - 1800 - algemeen), in EP (1986), jrg. 6, nr. 4, p. 113.

Cornelis Gerberden Perk alias Cruyf - de wegbereider voor Hilversums industrie, in EP, jrg. 7 (1987), nr. 1, p. 21.

Nottebohm, (voorgeslacht schoondochter Landberg), in De Nederlandsche Leeuw, maandbl. KNG voor Geslachts- en Naamkunde, jrg.CIV, mrt. 1987, nr. 3, blz. 112.

ANDEREN OVER LEVEN EN WERK VAN DR. P.W. DE LANGE

Anoniem. Historisch 'trapezewerk' van Dr. P.W. de Lange, tachtigjarige verdiept zich in geschiedenis van 't Gooi, in G&E, 15/11/1967.

OUT, J.V.M., **Bibliografie P.W. de Lange**, in TVE, jrg. 7 (1977), nr. 1, p. 11.

OUT, J.V.M., **P.W. de Lange en de Stichting 'Tussen Vecht en Eem'** in TVE, jrg. 1 (1970/71), p. 14.

VAN DER AA, O.L. **Een noeste werker - Dr.P.W. de Lange 1887 - 10 maart 1977**, in TVE, jrg. 7 (1977), nr. 1, p. 3.

MARX - VAN ANKUM, G. **Dr.P.W. de Lange 1887 - 1977**, in TVE, jrg. 7 (1977), nr. 1, p. 3.

VERDEGAAL - RUHE, M.J.TH., **Dr. Pieter Willem de Lange**, n.a.v. zijn afscheid als bestuurslid van 'Albertus Perk' in EP, 1e jrg. no. 1, okt. 1981, p. 19.

RENOU, F., **Toespraak over betrokkenheid Dr. P.W. de Lange bij het ontstaan van TVE en 'Albertus Perk'**, in EP, 2e jrg. no. 1 en 2, febr. 1982, pag. 39.

VERDEGAAL - RUHE, M.J.TH., **Toespraak bij het verlenen van het erelidmaatschap van 'Albertus Perk' aan de heer P.W. de Lange** in EP, 2e jrg., no. 1 en 2, febr. 1982, pag. 49.

POS, S., **Rede bij afscheid Dr. De Lange als bestuurslid 'Albertus Perk'** in EP, 2e jrg., no. 1 en 2, 2/1982.

BROUNS, TH., **Fantasie op thema's van een pionier voor Dr. P.W. de Lange bij zijn afscheid uit het Bestuur van de Hilversumsche Historische Kring 'Albertus Perk'**, 2e jrg. no. 1 en 2, febr. 1982, pag. 29.

LAMME, J.E., **Reacties op het artikel van Dr. De Lange - Vier eeuwen huizen en woningen in Hilversum**, in EP, 2e jrg., no.4, dec. 1982, pag. 21.

LAMME, J.E., **Dr. Pieter Willem de Lange bijna 100 jaar (1) (over jeugd en studietijd)**, in EP, jrg. 6 (1986), nr. 4, p. 102.

LAMME, J.E., **Dr. Pieter Willem de Lange, 100 jaar (vervolg) (van promotie tot pensioen)**, in EP, jrg. 7 (1987), nr. 1, pag.11.

TEN HOUTE DE LANGE, C.E.G., **Dr. P.W. de Lange honderd jaar**, in Gens Nostra, jrg.XLII, nr. 3, maart 1987, blz.103, met kwartierstaat en wapentekeningen.

LAMME, J.E., **Dr.Pieter Willem de Lange, 100 jaar (slot) (van statisticus tot lokaal-historicus)**, in EP, jrg. 7 (1987), nr. 2.

LAMME, J.E., **Bibliografie De Lange**, in EP, jrg. 7 (1987),nr. 2 met toevoeging: Anderen over leven en werk van Dr. P.W. de Lange.